

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vammaisfoorumin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n ja 72 §:n muuttamisesta

Vammaisfoorumi vastustaa esitystä. Esityksen mukaan on tarkoitusta nostaa oleskelulupaan edellytettyä tulotasoa 1600 euroon kuukaudessa. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on todettu sen vähentämän työvoiman tarjontaa. Työvoiman tarjonnan vähentäminen voidaan katsoa jopa johtavan siihen, että tuotantoa siirretään ulkomaille, jolloin negatiiviset työllisyysvaikutukset kasvavat entisestään (luonnos s. 8).

Hallituksen esityksessä todetaan toiveikkaasti, että muutos saattaa johtaa palkkatason nostoon ja siten parantaa kohtaanto-ongelmia työmarkkinoilla.

- Esitetty palkkataso vaikeuttaa erityisesti henkilökohtaisina avustajina ja muissa sote-alan matalapalkkatöissä työskentelevien mahdollisuuksia täyttää oleskelulupa edellytetty tulotaso. Henkilökohtaisten avustajien haasteet on huomioitu esityksessä lyhyesti sivulla 10. Tästä huolimatta työvoiman saatavuuden heikennystä ei ole huomioitu esimerkiksi vaikutusarviossa yhdenvertaisuudelle, vaikka potentiaaliset negatiiviset vaikutukset esimerkiksi henkilökohtaisen avun käyttäjille ovat ilmeiset. Tällä hetkellä henkilökohtaisia avustajia on haastava löytää muutenkin ja henkilökohtaisissa avustajissa ulkomaalaistaustaiset ovat iso työntekijäjoukko. Henkilökohtainen avustaja mahdollistaa vammaisen henkilön yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan. Henkilökohtaisen avustajien puutteella on negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi vammaisten henkilöiden mahdollisuuteen tehdä työtä.

Vammaisten henkilökohtaisessa avussa on paljon osa-aikaisia työsuhteita, sillä henkilökohtaista apua myönnetään usein vähemmän kuin 40 tuntia viikossa. Esimerkiksi suurten kaupunkien vuoden 2020 (ns. Kuusikkokunnat) tilastosta ilmenee, että 77,5 %:lla asiakkaista henkilökohtaista apua oli myönnetty alle 20 tuntia viikossa. Henkilökohtainen avustaja saattaa työskennellä usealle työnantajalle, ja työaikojen yhteensovittaminen ei aina ole mahdollista. Työnantajan työvoiman tarve voi myös vaihdella, eikä työtä ole aina välttämättä tarjolla samaa määrää esimerkiksi viikoittain.

Henkilökohtaisen avun työssä ei lähtökohtaisesti vaadita tiettyä koulutusta, minkä vuoksi ala tarjoaa työmahdollisuuksia esimerkiksi opiskelijoille, osatyökykyisille ja maahanmuuttajille. Ala tarjoaa väylän maahanmuuttajien työllistymiseen, kotoutumiseen ja suomen kielen oppimisen tukemiseen, sillä alan työ on usein yhdistettävissä esimerkiksi suomen kielen opintoihin.

Henkilökohtaisten avustajien lisäksi tämä koskee monia sote-alan töitä kuten esimerkiksi vammaisten henkilöiden asumisyksiköiden työntekijöitä, koulunkäynnin ohjaajia ja muita vastaavia ammatteja, jotka koskevat laajasti eri vammaisryhmiä.

- Lisäksi hallitus on ajanut palkkakehityksen kytkemistä vientialojen palkkakehitykseen. Tästä saa vaikutelman, että naisvaltaisen sote-alan henkilöstön matalapalkka-alat sementoidaan matalapalkka-aloiksi. Tällöin vaikuttaa epätodennäköiseltä, että alojen työntekijöiden vaikeudet täyttää oleskelulupien edellytyksiä korjaantuisi itsestään millään tavoin lähitulevaisuudessa.
- Mikäli henkilöstä ei saada sote-sektorille tiukentuneiden maahanmuuttosäätelyn vuoksi, tulee tämä vaikeuttamaan sote-sektorin henkilöstöpulaa entisestään. Tämä tulee vaikeuttamaan vammaisten henkilöiden henkilökohtaisten avustajien sijaisten ja muiden välttämättömien palveluiden järjestämistä. Lisäksi meillä on eri kielisiä sote-alan työntekijöitä, koska yhteiskuntamme ja palveluiden käyttäjien joukko tulee entistä moninaisemmaksi. Monelle perheelle ja vammaiselle ihmiselle on tärkeää saada palveluja myös omalla äidinkielellä.
- Mikäli palvelujärjestelmä ei kykene tuottamaan palveluita henkilöstövajeen vuoksi, yhä suurempi vastuu hoivasta ja hoidosta pahimmassa tapauksessa siirtyy perheille ja lähiomaisille.
- Vammaisfoorumi yhtyy muidenkin tahojen esittämiin näkemyksiin, että ulkomaalaislainsäädännön kiristäminen on monilta osin ristiriidassa monien muiden hallitusohjelmatavoitteiden kanssa ja heikentää ja vähentää siten myös positiivisten muutosten vaikutusta. Muutoksesta tulisi tehdä ihmis- ja perusoikeusperustainen vaikutusarviointi, jossa myös huomioidaan muut hyväksytyt ja valmistelussa olevat sosiaaliturvan ja työmarkkinoita koskevan lainsäädännön muutokset. Tällä hetkellä vaikutusarviointi yhdenvertaisuuden näkökulmasta on todella suppea ja esimerkiksi vammaisvaikutusten arvioinnit loistavat poissaolollaan.

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry